«ԶՕՐԵԱՆ» ՀԻՄՆԱՐԿՆ ԱՅՍՕՐ

ՊԷՊՕ ՍԻՄՈՆԵԱՆ

Հայկական Սփիւռքի կարեւոր հիմնարկներէն է ժամանակակից հայկական հետազօտական եւ վաւերագրային նիւթերու Կեդրոն Զօրեան Հաստատութիւնը, որ տասնամեակներէ ի վեր կը գործէ Քէմպրիճ Մեսաչուսէթի [Մ. Ն.] եւ Թորոնթոյի մէջ՝ [Գանատա] օգտաշատ ծառայութիւններ մատուցանելով Սփիւռքագիտութեան և ցեղասպանութեան վերաբերեալ նիւթերու ուսումնասիրութեան և մէկտեղման համար: Հիմնարկէն ներս կայ մասնայատուկ գրադարան մը, ուր կը հաւաքուին ու կը պահուին մասնագիտական հայ և օտար հրատարակութիւններ, արխիւային նիւթեր, [ընկարներ, տեսերիզներ, ձայներիզներ, պարբերաթերթեր, մատենագիտական հատորներ, հայկական օրաթերթեր, [microfilm-եր]: Տեսերիզներէն և ձայներիզներէն 600-ը կը վերաբերի ցեղասպանութենէն վերապրողներու բանաւոր պատումներուն: Զօրեան Հիմնարկի Կեդրոնը տրամադրելի է բանասէրներուն և հայ համալսարանական պահանջքներուն համար:

Հիմնական նպատակակէտը կը կայանայ ուսումնասիրութեան մէջ հայկական կեանքը ընդգրկող քաղաքական, մշակութային և ընկերային մարզերուն իրենց կառոյցներով և յատկապէս փոխուող միջավայրերու կապը Սփիւռքի, այսօրուան ընկերութեան և Հայաստանի հետ: Այս նպատակներու իրագործման համար հիմնարկը կը հովանաւորէ, կը քաջալերէ և կը կազմակերպէ այն բոլոր ձեռնարկները, -դասախօսութիւն, սէմինար, հրատարակութիւն, -որոնք ուսումնասիրութեան առարկայ ունին ցեղասպանութիւնը, Հայկական Սփիւռքը, Հայաստանը և հայութեան առընչուած ընդհանուր նիւթեր:

Փրոֆ. Անի Պագալեան կը գլխաւորէ հետազօտական այն աշխատանքը, որ կը վերաբերի Հայաստանի յետ-անկախութեան շուրջ ամերիկահայերու պատկերացումին, անկէ ի յայտ բերելու համար Հայկական Սփիւռքի ինքնութեան հարցը՝ Հայրենիք և անկախ պետականութիւն ունենալու լոյսին տակ:

Դոկտ. Սիւզան Փաթի կը զբաղի երիտասարդներու կողմէ իրենց Մեծ Հայրերուն, Մեծ Մայրերուն և տարեցներուն հետ ըլլալիք հարցազրոյցներով, որոնք պիտի ծառայեն իրենց փորձառութիւններուն, յուշերուն ընդմէջէն հայութեան ընկերային և մշակութային ժառանգութեան վերականգնումին, իբրեւ խորագիր ունենալով Մեծ Հայրերու և Մեծ Մայրերու գիրքերը:

Հիմնարկը ուշադրութեան կեդրոն կը դարձնէ նաեւ Պաքուէն հայ գաղթականներու կենցոտ խնդիրը: Այս խնդրի ուսումնասիրութեան ձեռնարկած է Դոկտ. Հանրի Հիւթէնպէրկ: Ուսումնասիրութիւնը կը միտի գաղթականներու Հայաստանէն ներս Համարկումին [integration], Հայաստանի կառավարութեան և Մարդասիրական կազմակերպութիւններու օժանդակութեամբ:

Ցեղասպանութեան հոգեբանական անդրադարձները հայերու անհատական և հաւաքական կեանքերուն վրայ ծրագիրը կ'ուսումնասիրէ Դոկտ. Արլին Ոսկի Աւագեան, ձեռնարկելով հարցազրոյցներու, ակադեմական ուսումնասիրութիւններու և փոքր խումբերու հետ վիճաբանական քննարկումներու:

1995 թուականի Ապրիլին Հայոց Եղեռնի 80-ամեակի առթիւ տեղի ունեցաւ ցեղասպանութեան խնդիրներու նուիրուած միջազգային գիտաժողով մը, կազմակերպուած Հայաստանի Ազգային Օրէնսդրական Ցանցնախումբի ու ԱՄՆ-ի ժամանակակից հայկական ուսումնասիրութիւններու և հետազօտութիւններու նուիրուած Զօրեան Հիմնարկի կողմէ: Հայաստանի անկախացումէն յետոյ առաջին անգամ աշխարհի չորս կողմերէն անուանի գիտնականներ և ցեղասպանութեան հարցի մասնագէտներ հաւաքուեցան քննարկելու և համեմատական վերլուծումի ենթարկելու զանգուածային ցեղասպանութեան մեր դարաշրջանի ամենաամօթալի ու ամենանողկալի երեւոյթը:

Վերջերս Զօրեան Հիմնարկը [Պոսթոն եւ Թորոնթօ] լոյս ընծայեց «Ցեղասպանութեան Խնդիրներ» [Problems of Genocide] հատորը, ուր ամփոփուած են գիտաժողովի 21 զեկոյցները նուիրուած Հայկական, Բոսնիական, Կամբոջական, Գնչուական, Հրէական, Ռուանտական և Ուկրաինական ցեղասպանութիւններուն: Զեկոյցները կը ներկայացնեն մարդկութեան դէմ գործուած ոճրագործութեան հարցը առաւել խոր ըմբռնումով և նոր մեկնաբանութիւններով:

«Ցեղասպանութեան Խնդիրներ» գիրքը կը ներկայացնէ պատմական գործընթացի և մեթոտաբանական հարցերու վերլուծական քննարկումներն հինգ գլխաւոր գլուխներու տակ, որոնք վերնագրուած են. 1.— Հայկական ցեղասպանութիւնը և 20-րդ դարու ցեղասպանութիւնները, 2.— Ցեղասպանութեան ուսումնասիրութեան մեթոտաբանական հարցերը, 3.— Ցեղասպանութիւններու առաջացման պատճառները, 4.— Ցեղասպանութիւն, պետութիւններ և աշխարհի հզօր տէրութիւններ, 5.— Ցեղասպանութիւնը և անոր հետեւանքները:

Առանձին բաժնի մը մէջ ներկայացուած են գիտաժողովին արտասանուած Հ. Հ. Նախագահ Լեւոն Տէր Պետրոսեանի բացման խօսքը, Գարեգին Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ուղերձը, ինչպէս նաեւ Լոս Անճելըսի Գալիֆորնիոյ Համալսարանի Փրոֆ. Ռիչըրդ Յովհաննէսեանի և Զօրեան Հիմնարկէն Գուրգէն Սարգիսեանի ելոյթները:

Զօրեան Հիմնարկը 1982էն ի վեր ունեցած է արխիւային, վերլուծական և տեղեկատուական ընդարձակ գործունէութիւն: Իր նպատակը եղած է և կը մնայ.— [Ա.] մէկտեղել և մատչելի դարձնել հայ թէ օտար գիտնականներու և մտաւորականներու այն պեղումները՝ որոնք կը վերաբերին Զօրեանի աշխատանքի դաշտի երեք ծալքերուն, Հայաստանի, Սփիւռքի և Եղեռնի արդի հարցերուն: Ապա, [Բ.] Զօրեան կը ձգտի նման լուրջ գիտական աշխատանքի հայանպաստ արդիւնքները յանձնել մետեաներու, վերլուծողներու, խորհրդատուներու և վարչաքաղաքական մարմիններու ուշադրութեան:

Վերջերս, հիմնարկը յաջողած է տիրանալ պատմական մեծ կարեւորութիւն ներկայացնող վաւերագրական փաստաթուղթերու հաւաքածոյի մը, որ կը վերաբերի 1890-ական թուականներու ընթացքին Օսմանեան Կայսրութեան կողմէ կազմակերպուած հայկական ջարդերուն:

Պիթլիսի և Էրզրումի շրջաններուն մէջ 1868-1908 ժամանակահատուածին միսիոնարական առաքելութեամբ գործած ամերիկացի պատուելի Ռոյլը Քոլի և իր կողակիցին՝ Լիզի Քոլի վկայ կը ներկայացնեն ձեռք ձգուած վաւերագրական այս նոր հաւաքածոն, որը պիտի ծառայէ հայկական ջարդերու ուսումնասիրութեան՝ իբր նոր փաստաթուղթեր:

9 ձեռագիր հատորներ կազմող և 9100 էջ պարունակող Քոլի հաւաքածոն կը բովանդակէ քարտէսներ, օրագրութիւններ, նամակներ, լուսանկարներ, վիճակագրական տուեալներ: Լուսանկարներէն արժէքաւոր են Քոլի նկարահանածները, որոնք կը վերաբերին 1895-ի Սասնոյ կոտորածներուն և Կէլիեկիլզանի ջարդերու ընթացքին սպաննուած սասունցի հայ գիւղացիներու հաւաքական գերեզմաններուն:

Տիկին Քոլի դասախօսութիւններուն նոթերը եւս, որոնք մաս կը կազմեն հաւաքածոյին, մանրամասնօրէն կ'անդրադառնան Սասնոյ և Պիթլիսի կոտորածներուն և Հնչակեան Կուսակցութեան ղեկավար, մեծ յեղափոխական Տօքթ. Համբարձում Պոյաճեանի Պիթլիսի բանտին մէջ կրած չարչարանքներուն մասին: Տիկին Քոլի տուած է նաեւ վկայութիւն մը թէ ինչպէս թուրքերը Մուրատը, իբրեւ Սասնոյ ապըստամբութեան հրահրիչ, չարչարանքներու ենթարկելով զայն, բոնի միջոցներով կը փորձեն կեղծ վկայութիւն մը կորզել Վանի Բրիտանացի փոխ հիւպատոս Չարլզ Հոլուոլտի մասին խողովարարի ամբաստանութեամբ:

Քոլի վաւերագրական փաստաթուղթերու հաւաքածոյին կարեւորութիւնը կը կայանայ նաեւ անոր մէջ, որ ան արեւմտեան հազուագիւտ վկայաթուղթ է, ուր իր մանրամասնութիւններով ներկայացուած է քրտական Համիտիէ գունդերու մասնակցութիւնը Թուրքերու կողքին՝ Սասնոյ 1894-ի և 1904-ի կոտորածներուն:

«Զօրեան» Հիմնարկի հարիւր հազար տոլար արժած հաւաքածոյին ձեռք բերման աշխատանքներուն մեծապէս օգտակար եղած են. Փրոֆ. Վահագն Տատրեան, Փրոֆ. Ս. Նիկողոսեան, ինչպէս նաեւ «Զօրեան» Հիմնարկի Գանատայի և Ամերիկայի Կեդրոններու վարիչ պատասխանատուներ՝ Գուրգէն Ասատուրեան և Հրաչ Զիլինկիրեան:

Ուրախութեամբ նշենք, որ «Զօրեան» Հիմնարկի տնօրէնութեան պատասխանատու պաշտօնին կոչուած է երիտասարդ մտաւորական և Արցախի նոր իրավիճակին մասնագէտ՝ Հրաչ Զիլինկիրեան, որ հայկական հարցերուն և միջազգային ընտանիքին խնդիրներուն մօտէն հետեւելով լաւատեղեակ է և ծանօթ՝ անոնց հանդէպ ինքնուրոյն և առարկայական մօտեցումներով: Ս. Ներսէս Աստուածաբանական Ճեմարանի տեսուչի թէ "Window"-ի խմբագիրի հանգամանքներուն բերումով ձեռք ձգած է լայն փորձառութիւն:

ԶՐՈՅՑ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ ... (Շար. էջ 2-էն)

պաշտպաններն դարձան այս ապաստանեալներուն:

Եւ ա՛յն աստիճան աղմուկ կը բարձրացնէին իրենց ձեռքը եղող լրատուութեան ցանցին շնորհիւ, որ կառավարութիւնները, գրեթէ միշտ, տեղի կու տային ճնշումներուն առջեւ:

Սիոնիստներուն այս ռազմավարութիւնը, վերջին տարիներուն, աւելի շեշտուեցաւ:

Քանի որ Սիոնիստները, այս ռազմավարութեամբ, մէկ քարով քանի մը թռչուն կ'որսային:

Վերջին շրջաններուն, Ափրիկէի մէջ կատարուածները, այս ռազմավարութեան հետեւանքներն են:

Ափրիկէի Ֆրանսական ազդեցութեան ներքեւ գտնուող երկիրներուն մէջ, ընդդիմադիր ուժերուն զէնք տալով, ասոնց իշխանութիւնը ձեռք առնելուն պատճառ կ'ըլլային:

Այս ձեւով, վերոնշեալ երկիրներուն մէջ,ֆրանսական ազդեցութեան տեղ, Սիոնիստ-Ամերիկեան ազդեցութիւնը կը հաստատուէր:

Նմանապէս՝ Սիոնիստ Ամերիկեան զէնքի գործարանները, նոր յաճախորդ մը գտած կ'ըլլային, և Ամերիկեան զինավաճառներն ալ՝ նախանիթի նոր աղբիւր մը:

Իսկ ամէնէն կարեւորը՝ պատերազմի պատճառաւ այս երկիրներէն փախչողները, Ֆրանսա և միւս եւրոպական երկիրները իբր "Refugie"կը խուժէին, և այս ձեւով եւրոպական երկիրները սեւամորթներով լեցուն խառնարանի մը կը վերածուէին:

«ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ ՀՐԱՇՔ» ՄԸ ԳՈՒՅԷ ԿԱՐԵՆԱՑ ԽՈՐՏԱԿԵԼ...

Ֆրանսական կառավարութիւնը, Սիոնիստ Ամերիկացիներուն կատարած այս թշնամական արարքներուն դէմ, ի՞նչ կ'ընէր.

Ոչի՛նչ:

Ֆրանսան գիտէր, որ եթէ լուրջ հակազդեցութիւն մը ցոյց տար, Սիոնիստ Ամերիկացիները Ֆրանսացիներուն դէպի Ամերիկա կատարած ապրանքի արտածումը կը կեցնէին: Այս ալ ֆրանսական տնտեսութեան կործանումին պատճառ կ'ըլլար:

Ցաւելուած՝ Ֆրանսայի Սիոնիստ կազմակերպութիւնները, այլազան հակազդեցութիւններով, անմիջապէս արգելք կը հանդիսանային:

Եւրոպայի բոլոր երկիրները, ամերիկեան հակակշռին [diktat] ենթարկուած ըլլալուն, անջատաբար որեւէ լուրջ հակազդեցութիւն չեն կրնար ցուցնել:

Եթէ եւրոպական երկիրները միանան և հասարակաց ճակատ մը ստեղծեն, Սիոնիստ Ամերիկայի դէմ, կը յաջողի՞ն արդեօք:

Այսօրուան տուեալներով՝ ասոր կարելիութեան հաւատալը շատ դժուար է:

Նախ՝ ամէն պետութիւն իր սեփական շահերը և հաշիւները ունի:

Յետոյ՝ բոլոր պետութիւններուն մէջ գտնուող Սիոնիստ կազմակերպութիւնները, այս կարգի միացեալ շարժումի մը գոյացման դէմ, առաջին վայրկեանէն սկսեալ, արգելք կ'ըլլան:

Ուրեմն՝ ի՞նչ է Եւրոպայի ապագան:

Ամերիկեան օրինակով՝ խառնածին, պատմութիւն և աւանդութիւն չունեցող երկրի մը գոյացո՞ւմը:

Դժբախտաբար, Եւրոպայի մէջ, այս ճակատագրին դէմ դնելիք որեւէ ուժի գոյութեան չենք հաւատար:

Բայց այս՝ 2500 տարուան յունական քաղաքակրթութեան շարունակութիւնը եղող եւրոպական քաղաքակրթութեան կործանումն է:

Ասիկա՝ ներկայ յունա-եւրոպական քաղաքակրթութիւնը ստեղծող «Ճերմակ ցեղին», «Գերմարդ»ներու ցեղին բնաջնջումն է:

Բայց այս՝ "Genocid" է:

Այս է բուն «ցեղասպանութիւն»ը: Եւ այս է Սիոնիստներուն բուն նպատակը:

Գերմարդներու Ճերմակ ցեղին տեղ, իրենց «Սեմիդ» ցեղին իշխանութիւնը տարածել է, ամբողջ աշխարհի վրայ, իրենց «Աստուծոյն» հրամանով:

Արդեօք հրաշք մը կրնա՞յ պատահիլ, այս սատանայական ծրագրին արգելք ըլլալու համար:

Թերեւս...

Կեանքը՝ ինքնին, աշխարհի մեծագոյն հրաշքն է:

«Մարդկային Ուղեղն» ալ՝ այս հրաշքներուն ամէնէն «Աստուածայինը»:

Ուրեմն, յոյս մը կրնանք ունենալ:

«Աստուածային Հրաշքը» Սիոնիստներուն սատանայական կառոյցը կրնայ խորտակել:

Վերջ Է. մասին